

Gwell addysg.
Gwell cymdeithas.

Rhagair

Ers yr etholiadau diwethaf yn 2011, mae Cymru wedi datblygu fel gwlad. Mae hi wedi ceisio ac wedi ennill pwerau newydd, mae hi wedi ymgymryd â mwy o gyfrifoldeb dros ei thynged ac wedi dechrau ffurfio ei gweledigaeth unigryw ei hun ar gyfer y gymdeithas y mae am ei chreu.

Mae myfyrwyr ac undebau myfyrwyr wedi chwarae rôl bwerus o ran ffurfio sut dylai cymdeithas fod a'r gwerthoedd a ddylai fod yng nghraidd y weledigaeth honno.

Rydym wedi bod yn bartneriaid yn y daith ddatganoli ac yn rhan o'r ddatl genedlaethol ar sut gall addysg ddwyn budd i'r gymdeithas Gymreig ac mae UCM Cymru wedi ceisio bod yn llais cryf i bob dysgwr yng Nghymru yn y broses honno.

Mae gan fuddsoddiad mewn addysg ac ym myfyrwyr eu hunain fanteision hunan-amlwg dros Gymru gyfan. Mae'n annog cynnydd economaidd ac yn peri manteision economaidd y mae rhaid eu gwerthfawrogi.

Ond wrth i ni ddynesu at etholiadau nesaf y Cynulliad Cenedlaethol – ac wrth i ni fynd trwy adolygiadau hanfodol o addysg bellach ac uwch – rydym hefyd wedi cyrraedd croesffordd.

Wrth i gyllidebau ostwng a gyda blaenoriaethau cystadleuol a chefnidir o ansicrwydd, mae dyfodol addysg, mewn gwirionedd, yn un dadleuol.

Creda UCM Cymru, fel llais mwy na chwarter miliwn o fyfyrwyr, fod yr achos o blaid buddsoddi mewn addysg yn un moesol, yn ogystal ag un economaidd. Mae cymdeithas sy'n buddsoddi yn ei holl fyfyrwyr yn gymdeithas sy'n buddsoddi yn ei dyfodol ei hun.

Mae gennym gyfle i newid sut caiff addysg ei darparu yn y bôn, gan ddychmygu system addysg ôl-16 sy'n hygyrch ac yn hyblyg, un sy'n ymgysylltu â'n cymunedau ac yn cynrychioli cynnyrch gwir bartneriaethau rhwng addysgwyr, myfyrwyr ac undebau myfyrwyr.

Mae ein blaenoriaethau ar gyfer yr etholiad yn seiliedig ar gydnabod y rolau gwerthfawr sydd gan bob math o addysg ac maent yn ceisio sicrhau cydbwysedd o ran anghenion pob dysgwr.

Maent hefyd yn cynrychioli neges i bleidiau gwleidyddol – nawr yw'r amser i greu system gytbwys a chynaliadwy o safon sydd ag anghenion ei myfyrwyr yn graidd iddi.

Mae UCM Cymru wedi ceisio creu gweledigaeth ar gyfer dyfodol addysg ac rydym yn galw ar bob plaid i gipio'r cyfle i wneud yr un peth.

Beth Button,
Llywydd UCM Cymru

Pwy yw UCM Cymru?

Undeb Cenedlaethol Myfyrwyr Cymru yw'r mudiad democrataidd mwyaf yng Nghymru sy'n cynrychioli dysgwyr mewn ystod o sefyllfaoedd, gan gynnwys addysg bellach ac uwch, addysg i oedolion a phrentisiaethau.

ucm cymru
undeb cenedlaethol y myfyrwyr

Rydym yn gwneud hyn drwy gynorthwyo'r undebau myfyrwyr sydd mewn aelodaeth i hyrwyddo, ymestyn ac amddiffyn hawliau myfyrwyr ledled Cymru a gweithredu ar eu rhan i hybu blaenoriaethau myfyrwyr ac i ddylanwadu ar bolisiau addysg – gan weithio gyda'r llywodraeth, pleidiau gwleidyddol, rheolyddion a chyflogwyr i gryfhau'r cymorth sydd ar gael i fyfyrwyr a sicrhau bod astudio yng Nghymru'n fforddiadwy.

Ein blaenoriaethau

Credwn y dylai pob myfyriwr yng Nghymru – beth bynnag fo'u cefndir teuluol, rhywedd, cefndir ethnig, rhywioldeb neu anabledd – gael mynediad i brofiad addysgol o safon sy'n fforddiadwy ar y pryd. Er mwyn gwireddu hyn, dylai llywodraeth nesaf Cymru weithredu yn y meysydd canlynol:

- **Mynediad i bob myfyriwr i system gyllido gytbwys**
- **Tai a llety o safon i fyfyrwyr**
- **Mynediad myfyrwyr i wasanaethau**
- **Paratoi myfyrwyr am waith**
- **Myfyrwyr mewn cymdeithas gyfartal**

Rhagarweiniad

Mae gan fyfyrwyr rôl fawr ym mywyd Cymru; mae mwy na chwarter miliwn o bobl sy'n byw yn y wlad yn fyfyrwyr yn gweithio ac yn cyfrannu at gymunedau ledled Cymru.

Ond, er bod myfyrwyr yn cyfrannu cymaint at economi Cymru – tua 2.6% o werth ychwanegol gros Cymru (mwy na sector amaethyddiaeth Cymru) drwy bwer gwario yn unig a chynorthwyo 35,000 o swyddi – mae'r llwybr i ddod yn fyfyrwr yn anoddach nag erioed.

Mae llawer o fyfyrwyr yn byw ar y gwynt wrth gwblhau eu hastudiaethau. Ychydig iawn o gymorth sydd ar gael i'r rheiny sydd y tu allan i addysg uwch (AU), neu ddim o gwbl, i'w helpu i dalu costau byw neu ffioedd dysgu. Mae cyllid myfyrwyr coleg ac oedolion sy'n dysgu wedi gostwng. Mae dyled yn sgil ffioedd dysgu yn parhau i fod yn filoedd o bunnoedd i fyfyrwyr prifysgol sy'n byw yng Nghymru. Mae llawer o fyfyrwyr yn dal i fyw mewn tai o ansawdd gwael.

Er ein bod yn cydnabod y bydd Adolygiad Diamond o Gyllido Addysg Uwch a Chyllid Myfyrwyr yn adrodd ar lawer o'r materion hyn, credwn ei bod yn hanfodol i bleidiau gwleidyddol gynnig gweledigaeth glir i fyfyrwyr os ydynt yn wir ddymuno cynnwys myfyrwyr yn y broses ddemocrataidd.

Creda UCM fod etholiadau'r Cynulliad Cenedlaethol yn cynrychioli cyfle enfawr i bleidiau gwleidyddol gyflwyno achos cryf a chredadwy er mwyn i fyfyrwyr gyfrannu'n gadarnhaol ac i ddangos eu bod yn buddsoddi er mwyn i genedlaethau'r dyfodol astudio, gweithio a byw yng Nghymru. Er ein bod yn cydnabod y sefyllfa economaidd galed rydym yn ei hwynebu, gofynnwn i bob plaid ddefnyddio'r etholiadau hyn i wneud cynnig clir i fyfyrwyr ac i fuddsoddi'n sylweddol ym mhrofiad myfyrwyr yng Nghymru.

Mae myfyrwyr yn cyfrannu cymaint at economi Cymru – tua 2.6% o werth ychwanegol gros Cymru

System gyllido gytbwys

Cymorth ar gyfer costau byw

Canfu ymchwil UCM Cymru fod traean o holl fyfyrwyr Cymru wedi ystyried o ddifrif gadael eu cwrs, a'r rheswm mwyaf cyffredin am hynny oedd trafferthion ariannol.

Mae mwy na hanner ohonynt yn gofidio'n rheolaidd am gwrdd â chostau byw sylfaenol. Gyda chostau rhentu'n cynyddu, cost bwyd yn codi a chost trafnidiaeth i ganolfannau astudio yn mynd yn ddrutach a llai cyson, yn enwedig yng nghefn gwlad Cymru, nid yw astudio yng Nghymru erioed wedi bod mor gostus. Pe bai myfyriwr llawn amser yn dibynnu ar gymorth gan y wladwriaeth yn unig, buasai ei incwm yn llai na phensiynwr sengl.

■ **Argymhellwn y dylai Llywodraeth Cymru warchod a gwella system gymorth a dargedir at fyfyrwyr i gwrdd â chostau byw cynyddol. Dylai hyn gynnwys ymrwymiad i gynyddu Grant Dysgu Llywodraeth Cymru (GDLIC) a'r Lwfans Cynhaliath Addysg (LCA), gwarchod mynediad hafal i bob myfyriwr i gyllid dewisol, gan gynnwys y Gronfa Ariannol Wrth Gefn (CAWG), ac addewid i gynyddu'r lefel o gymorth ariannol sydd ar gael i fyfyrwyr AB a Dysgu Oedolion yn y Gymuned i gwrdd â chostau astudio.**

Mae 70% o fyfyrwyr addysg uwch yn pryderu am lefelau dyled y dyfodol.

Gwarchod cymorth ffioedd dysgu

Mae cynyddu ffioedd dysgu yn Lloegr wedi creu system lle mae prifysgolion yn codi ffioedd eithaf ni waeth beth fo'r pwnc neu asesiad ansawdd, yn ogystal â chael effaith gyson a niweidiol ar recriwtio myfyrwyr rhan-amser a myfyrwyr hŷn. Canfu ein hymchwil fod 70% o fyfyrwyr addysg uwch yn pryderu am lefelau dyled y dyfodol. Credwn fod y cymorth a gynigir gan Lywodraeth Cymru yn darparu clustog rhag holl effeithiau'r cynnydd mewn ffioedd dysgu yn Lloegr ac yn ôl arolwg barn UCM Cymru, mae ganddo gefnogaeth gyhoeddus sylweddol o hyd.

■ **Argymhellwn ymrwymiad i gadw trefniannau'r cymorth ffioedd dysgu hyd ddiwedd tymor nesaf y Cynulliad ar gyfer myfyrwyr yng Nghymru fel rhan o strategaeth hirdymor i leihau lefel y dyled a osodir ar fyfyrwyr yn y dyfodol.**

Cymorth i fyfyrwyr ôl-raddedig

Mae buddsoddi mewn astudiaeth ôl-raddedig yn sbarduno twf ac arloesi yn ogystal â denu busnes hynod werthfawr i Gymru. Ar hyn o bryd serch hynny, nid oes cymorth canolog i ddarparu fyfyrwyr ôl-raddedig gwrdd â chostau astudiaeth bellach y tu hwnt i gronfa fach o gyllid ymchwil a benthyciadau personol. Credwn fod modd i lywodraeth nesaf Cymru ddatblygu ar argymhellion Lloegr ar gyfer benthyciadau i ÔR er mwyn denu myfyrwyr tra medrus i Gymru am gost cymharol isel.

■ **Argymhellwn y dylid cyflwyno system fenthyciadau gystadleuol a chymesur ar gyfer myfyrwyr ôl-raddedig a addysgir yng Nghymru, heb unrhyw gyfyngiadau ar sail oedran na phwnc.**

Cyllid cynaliadwy ar gyfer addysg bellach ac oedolion sy'n dysgu

Bu nifer o ostyngiadau sylweddol i gyllid y sector addysg bellach yn ystod y tymor Cynulliad hwn sy'n bygwth ei chynaliadwyedd hirdymor. Mae maint y toriadau hyn eisoes wedi arwain at effaith andwyol ar ddarpariaeth a staff cyrsiau rhan-amser a chysiau dysgu oedolion yn y gymuned, gyda hanner o'r cyllid hwnnw wedi diflannu yn ystod y 2-3 blynedd diwethaf. Mae toriadau o'r fath wedi cael effaith drawsnewidiol ar y rheiny sydd o ardaloedd incwm isel, menywod a dysgwyr hŷn, gan rwystro ymdrechion i gynorthwyo pobl ddiwaith i ailymuno â'r gweithlu.

Argymhellwn y dylid gwneud ymrwymiad i gadw, mewn termau real, cyllideb y sector addysg bellach a dysgu oedolion yn y gymuned gydol tymor nesaf y Cynulliad ac i gyflwyno sail gyllido i'w atal rhag cwmpo islaw'r raddfa chwyddiant.

Tegwch ar gyfer astudio hyblyg

Mae moddau addysg rhan amser a hygyrch yn darparu llwybr hanfodol i lawer o oedolion a fuasai fel arall yn methu â chael mynediad i addysg. Ar hyn o bryd, nid oes llawer o gydnabyddiaeth o'r rôl sydd gan astudiaeth ran-amser o ran galluogi llawer o grwpiau, gan gynnwys gofalfwyr, menywod a myfyrwyr incwm isel, i ymuno â byd addysg. Hefyd nid oes lefel digonol o gymorth na chyllid i'w chefnogi fel modd o astudio chwaith. Hefyd, mae myfyrwyr hŷn sy'n 25 oed neu'n hŷn yn derbyn lefelau gwario llawer llai. Y ffigwr hwnnw yw 14% er mai nhw yw tua 60% o'r boblogaeth.

Argymhellwn y dylai llywodraeth nesaf Cymru hybu astudio rhan-amser ar lwyfan sy'n gyfartal â dulliau eraill o ddysgu ôl-16 a chreu strategaeth i gynorthwyo gofalfwyr a grwpiau eraill i fanteisio ar eu mesurau ehangu mynediad.

Gwarchod mynediad i fyfyrwyr anabl

Mae mynediad i, a hyblygrwydd addysg yn allweddol i fyfyrwyr anabl sy'n ymuno â byd addysg. O achos y rhwystrau costus sy'n wynebu myfyrwyr anabl sy'n mynd i'r brifysgol, mae'r ddarpariaeth o gymorth ar gyfer offer cynorthwyol a TG yn achubiaeth i fyfyrwyr na fuasai modd iddynt fel arall fforddio cyflawni eu hastudiaethau.

Argymhellwn y dylai llywodraeth nesaf Cymru ymrwmo i warchod a gwella'r Lwfans Myfyrwyr Anabl gan osgoi gostwng y cymorth fel yr argymhellir yn Lloegr.

Cymorth i fyfyrwyr sy'n rhieni

Canfu ymchwil a gynhaliwyd gan UCM Cymru fod myfyrwyr sy'n rhieni ymhlith y tlotaf o ran eu sefyllfa ariannol. Cytunodd cyfanswm o 77% o rieni eu bod yn gofidio ynglŷn â bod yn brin o arian i gwrdd â chostau byw sylfaenol, ac roedd rhieni'n llawer llai tebygol o dderbyn cymorth ariannol gan eu teuluoedd o gymharu â myfyrwyr eraill.

Rydym hefyd yn gwybod fod y gwariant mwyaf o'r Gronfa Ariannol Wrth Gefn mewn addysg bellach ar ofal plant, yn ôl data Llywodraeth Cymru. Mae'r gwariant ar ofal plant tua £2.8m allan o gyfanswm o £7m yn y cynllun. Mae darparu cymorth ar gyfer gofal plant ar ffurf ddewisol yn ansicr ac annibynadwy. Nid oes sicrwydd y bydd rhieni'n ei dderbyn. Os ydynt yn cael addewid o'r arian, nid oes sicrwydd y daw iddynt. Mae rhieni angen sicrwydd cyn y gallant ymrwmo i ddysgu. Mae llawer o ddarparwyr gofal plant hefyd angen sicrwydd cyn y gallant gynnig lle.

Buasai cyflwyno cynllun gofal plant a gefnogir gan UCM ar gyfer myfyrwyr addysg bellach er mwyn gwella mynediad i rieni ifanc yn helpu lleihau nifer y bobl nad ydynt mewn addysg, cyflogaeth na hyfforddiant (NEET) ledled Cymru a mynd i'r afael ag amddifadedd sy'n gallu mynd o un genhedlaeth i'r nesaf.

Addysg gyfrwng-Cymraeg hygyrch

Mae Cymru'n genedl ddwyieithog a chanddi ddwy iaith swyddogol – Cymraeg a Saesneg. Er mwyn i'n system addysg fod yn wirioneddol hygyrch, mae rhaid i'r rheiny sydd am astudio drwy gyfrwng y Gymraeg fod yn gallu gwneud hynny. Yn AU, mae'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol wedi bod yn chwarae rôl allweddol yn natblygiad addysg gyfrwng-Cymraeg mewn prifysgolion. Yn AB, mae Colegau Cymru wedi bod yn gweithio ar ddatblygu dwyieithrwydd yn AB. Yn ystod yr 20 mlynedd ddiwethaf, awgryma datár cyfrifiad fod yna gwymp yng nghyfran poblogaeth Cymru sy'n hŷn nag 16 ac yn gallu siarad Cymraeg o gymharu â'r un carfannau a oedd dan 16 yn ystod y cyfrifiad blaenorol.

Argymhellwn y dylai'r Coleg Cymraeg Cenedlaethol barhau i dderbyn cyllid i hybu a datblygu addysg gyfrwng-Cymraeg mewn prifysgolion

Canolbwynt penodol ar hybu addysg gyfrwng-Cymraeg yn addysg bellach drwy strategaeth sy'n cynnwys Colegau Cymru, colegau, Llywodraeth Cymru, Comisiynydd y Gymraeg ac UCM Cymru. Dylai fynd i'r afael â materion sy'n cynnwys cyflenwad o staff sy'n siarad Cymraeg a'r galw amrywiol gan fyfyrwyr ar wahanol gyrsgiau.

Tai a llety o safon i fyfyrwyr

**Symudiad tuag at fwy o
amddiffyniad i denantiaid
rhag tai annigonol.**

Mae nifer sylweddol o fyfyrwyr yn byw mewn tai is-raddol wrth astudio llawn-amser, a chanfu ymchwil UCM fod tri chwarter o fyfyrwyr wedi dioddef problem ynglŷn â'u llety. Cafodd 60% brofiad o leithder neu lwydni a chafodd chwarter brofiad o bla.

Rydym yn croesawu'r cynnydd a wnaed i sicrhau y caiff landlordiaid eu dal i gyfrif am ansawdd y tai maent yn eu gosod ar rent ac am safon ymddygiad landlordiaid. Serch hynny, rhaid i ni wneud mwy i sicrhau nad yw myfyrwyr na thenantiaid eraill yn dioddef peryglon tai o ansawdd isel.

Diwedd ar godi taliadau annheg

Mae newidiadau yn neddfwriaeth amddiffyniad tenantiaid o ran landlordiaid wedi arwain at gyflwyno safonau isaf sy'n dderbyniol yn y sector roedd eu mawr angen. Serch hynny, nid yw deddfwriaeth arfaethedig i symleiddio rhentu yng Nghymru yn mynd i'r afael ag asiantaethau gosod – un o'r prif lwybrau i fyfyrwyr rentu tai preifat – na'r ffioedd mympwyol mawr a godir gan asiantaethau gosod ar fyfyrwyr er mwyn sicrhau tenantiaeth.

Canfu ymchwil UCM y codir £500 neu fwy ar dros hanner o fyfyrwyr i sicrhau eiddo, a chodir mwy na £1,000 ar fwy nag un o bob pump. O ganlyniad, caiff llawer eu gorfodi i fynd i ddyled i dalu'r gost.

Argymhellwn y dylai llywodraeth nesaf Cymru ddeddfu i sicrhau y caiff holl denantiaid y sector preifat eu gwarchod rhag yr holl daliadau y tu hwnt i rent a blaen-daliadau, sy'n debyg i ddeddfwriaeth yn yr Alban sydd heb gael unrhyw effaith mesuradwy ar lefelau rhent.

Adnoddau i weithredu safonau ansawdd

Mae safonau ansawdd a symleiddiad cytundebau tenantiaeth arfaethedig yn golygu y bu symudiad tuag at fwy o amddiffyniad i denantiaid rhag tai annigonol. Ond rydym yn pryderu bod y toriadau i'r gyllideb yn golygu nad oes gan gynghorau lleol ddigon o adnoddau i roi trefniannau arolygu ar waith i sicrhau y caiff y ddeddf ei gweithredu.

Argymhellwn y dylid rhoi adnoddau ac arweiniad i gynghorau i sicrhau eu bod yn paratoi ar gyfer mesurau arolygu a gweithredu digonol o ansawdd i sicrhau y caiff tenantiaid eu gwarchod rhag landlordiaid esgeulus neu absennol.

Mynediad myfyrwyr i wasanaethau

Trafnidiaeth fforddiadwy

Mae rôl trafndiaeth fforddiadwy, mewn addysg bellach yn arbennig, yn hanfodol i wneud addysg yn hygyrch i'r rheiny sydd eisoes yn wynebu rhwystrau rhag ennill sgiliau. Ar hyn o bryd, cyfrifoldeb awdurdodau lleol yw cludiant i ddysgwyr mewn addysg bellach ac mae'r polisïau yn amrywio o awdurdod i awdurdod. Ymhlith y rhain mae lefel y cymhorthdal, meini prawf cymhwysedd a'r math o drafndiaeth a ddarperir. Gyda phwysedd cynyddol ar gyllidebau cynghorau lleol, rydym yn peryglu ynysu'r myfyrwyr hynny, yn enwedig yng nghefn gwlad, na chaiff eu cynrychioli'n gyfartal mewn addysg, rhag cyfleoedd i ennill sgiliau newydd.

■ **Argymhellwn y dylai Llywodraeth nesaf Cymru ymestyn cymhorthdal teithio ar drafndiaeth gyhoeddus i holl fyfyrwyr AB, gan ddatblygu ar y cynllun bws Fy Ngherdyn Teithio ar gyfer myfyrwyr 16-18 oed, i sicrhau na chaiff neb ei eithrio rhag cyfleoedd oherwydd costau teithio.**

■ **Argymhellwn y dylid cynnal adolygiad o deithiau ar drafndiaeth gyhoeddus i ac o golegau ledled Cymru, er mwyn canfod unrhyw fwlch mewn darpariaeth a darganfod pa fath o drafndiaeth sydd orau i gwrdd ag anghenion – gwasanaethau bws cyhoeddus neu drafndiaeth a drefnir gan y coleg – ac i neilltuo cyllid llywodraeth leol i gwrdd â'r angen hwnnw.**

Mynediad i wasanaethau iechyd meddwl

Mae iechyd meddwl yn fater treiddiol ymysg myfyrwyr; cofnodwyd lefelau uwch na chyffredin o ofid neu salwch meddwl gan fyfyrwyr o gymharu â'r cyhoedd yn gyffredinol. Canfu ymchwil UCM fod 92% wedi profi pryder meddwl, sy'n aml yn cynnwys iselder, straen a diffyg cymhelliant. Serch hynny, mae'r ddarpariaeth o wasanaeth yn dal i fod yn gymharol anghyson ar y campws ac yn yr ardal gyfagos.

■ **Argymhellwn y dylai Llywodraeth Cymru gynnal adolygiad o'r ddarpariaeth iechyd meddwl mewn ardaloedd a chanddynt gyfran uchel o fyfyrwyr, gyda phwyslais ar gyflwyno darpariaeth ar gyfer gwasanaethau yn y Gymraeg ar gampysau yng Nghymru neu yn yr ardaloedd cyfagos.**

Mynediad i wasanaethau hunaniaeth ryweddol

Mae tua 31,300 o bobl draws yng Nghymru, eto i gyd, maent yn wynebu problemau sylweddol wrth gael mynediad i ofal iechyd a thai digonol. Cymru yw'r unig wlad yn y DU sydd heb glinig hunaniaeth ryweddol, sy'n golygu bod rhaid i bobl draws deithio i Loegr er mwyn cael mynediad i driniaeth neu wynebu gwasanaethau iechyd generig, sydd ddim yn deall profiadau pobl draws na sut i'w cynorthwyo. Mae hyn yn dwysáu'r rhwystrau a'r heriau sy'n aml yn wynebu pobl draws.

■ **Argymhellwn y dylai Llywodraeth Cymru sicrhau bod adnoddau ar gael i agor Clinig Hunaniaeth Ryweddol yng Nghymru i sicrhau mynediad teg i wasanaethau iechyd a chymorth i bobl draws.**

**Canfu ymchwil UCM fod
92% o fyfyrwyr wedi profi
pryder meddwl**

Paratoi myfyrwyr am waith

Newid sut rydym yn dysgu

Mae Cymru'n wynebu her barhaus o ran cadw'r graddedigion y mae'n eu cynhyrchu, yn rhannol oherwydd cyflogau is nag ardaloedd eraill y DU a marchnad gymharol wan sy'n cael trafferth cynnig cyfleoedd i weithwyr sydd â doniau arbennig. Er gwaethaf canolfannau dysgu rhagorol yng Nghymru, mae angen effaith gydunol, hirdymor i weddnewid sut mae prifysgolion a cholegau yn cydweddu â'r ardaloedd o'u cwmpas, fel bod myfyrwyr yn datblygu sgiliau sy'n berthnasol i'r meysydd maent yn astudio ynddynt.

■ **Argymhellwn y dylai llywodraeth nesaf Cymru geisio ymestyn modelau dysgu gweithredol yng ngholegau AB Cymru. Gall hyn wedyn ei gysylltu â blaenoriaethau presennol Parthau Menter.**

Cymhelliant i aros

Caiff llawer o raddedigion yng Nghymru drafferth dod o hyd i gyflogaeth yn syth ar ôl iddynt adael y coleg neu'r brifysgol ac felly mae'n hanfodol y caiff costau byw eu lleihau i annog myfyrwyr i aros yng Nghymru ac ymuno â'r gweithlu.

■ **Argymhellwn y dylid ystyried eithrio graddedigion AU ac AB o dreth cyngor am chwe mis os ydynt yn aros yng Nghymru ar ôl iddynt gwblhau eu cwrs.**

Dileu rhwystrau rhag ailhyfforddi

Mae nifer cymharol uchel o bobl yng Nghymru sy'n ddi-fedr neu sydd wedi bod yn ddiwaith am gyfnod hir ac mae UCM Cymru am i'r rhwystrau sy'n eu hatal rhag ailymuno â byd addysg gael eu dileu. Rydym am i bleidiau gwleidyddol gydnabod nad oes angen i bob dysgwr fod yr un fath ac rydym am iddynt adfer llwybrau amgen at addysg, yn enwedig y rheiny sy'n darparu lefel sylfaenol o sgiliau er mwyn i bobl ymuno â'r system addysg.

■ **Argymhellwn y dylai llywodraeth nesaf Cymru gymryd camau i sicrhau mynediad i sgiliau sylfaenol, lefel isel, a bod hyn yn fforddiadwy, gan gynnwys dileu costau sy'n gysylltiedig ag ailsefyll TGAU.**

Cysylltiadau â Chyflogwyr

Mae llawer o ofynion ar amser myfyrwyr rhan-amser. Cyfartaledd yr ymrwymiad i astudio'n anffurfiol yw tua 10 awr yr wythnos, a phan gaiff elfennau ffurfiol cyrsiau eu methu, rheswm cyffredin yw ymrwymadau gwaith.

Mae llawer o fyfyrwyr sy'n derbyn cymorth ar gyfer ffioedd gan gyflogwyr hefyd yn dymuno i'w cyflogwyr gael gwell ddealltwriaeth o ofynion eraill eu cwrs.

■ **Argymhellwn y dylai Llywodraeth Cymru a'r rhanddeiliaid priodol gynnal ymchwil pellach o ba gysylltiadau rhwng cyflogwyr a sefydliadau sy'n bodoli eisoes yn y ddarpariaeth ran-amser.**

■ **Argymhellwn y dylai Llywodraeth Cymru ddefnyddio'r ymchwil hwn gyda sefydliadau i dreialu ymagweddau ledled Cymru. Diben hyn fuaasai creu cyd-ddealltwriaeth rhwng cyflogwyr a darparwyr. Dylai peilot o'r fath ganolbwyntio ar wybodaeth i gyflogwyr o ran amseru, cost a strwythur cyrsiau.**

A photograph of three chefs in a professional kitchen. The chef in the center, wearing a black uniform with red trim and a tall white hat, is carefully placing raspberries on a round cake with yellow frosting. Two other chefs, one on the left and one on the right, are wearing white uniforms and hats, observing the process. The background shows a typical kitchen environment with stainless steel surfaces and equipment.

**Datblygu sgiliau
sy'n berthnasol i'r
meysydd maent yn
astudio ynddynt.**

Myfyrwyr mewn cymdeithas gyfartal

Addysg rhyw a pherthnasoedd

Mae menywod yn wynebu lefelau anghymesur o aflonyddu, ymosod a thrais rhywiol bob dydd, gan gynnwys wrth astudio. Canfu ymchwil UCM ar ddiwylliant y llanc fod chwarter o fyfyrwyr, yn ddynion a menywod, wedi cael profiad o sylw rhywiol digroeso, gyda'r ffigwr yn codi i draean ymysg fenywod. Roedd dau draean wedi clywed jôcs ynglŷn â threisio ac ymosodiadau rhywiol ar y campws. Credwn fod angen canllawiau cryf i sicrhau bod pawb yn ddiogel ar y campws a'n bod yn creu diwylliant sy'n herio barn gamwahaniaethol am fenywod a thueddiadau sy'n peri i fenywod fod yn fwy bregus.

- **Argymhellwn ymagwedd gan ysgolion/collegau a chymunedau cyfan ledled Cymru i sôn wrth blant a phobl ifanc am drais yn erbyn menywod sy'n cynnwys addysg rhyw a pherthnasoedd orfodol ym mhob ysgol a lleoliad addysg ledled Cymru, gan gynnwys y rheiny nad ydynt mewn addysg na hyfforddiant. Darperid hyn drwy herio ymagweddau ac ymddygiadau ymosodol ymysg bechgyn a dynion a grymuso merched a menywod.**
- **Ymrwymiad i gynnal arolwg o ddiwylliant y llanc rhywiaethol mewn prifysgolion a cholegau ac i weithio gydag UCM Cymru i sicrhau y caiff codau ymarfer cryf eu creu i fynd i'r afael â hyn.**

Ennyn diddordeb pobl ifanc mewn gwleidyddiaeth

Rydym yng nghanol argyfwng gwybodaeth a diddordeb gwleidyddol yng Nghymru a'r DU. Ceir bwlch mawr rhwng lefel gwybodaeth pobl ifanc (dan 25 oed) a phleidleiswyr hŷn ynglŷn â sut mae datganoli'n gweithio, yn ogystal â gwahaniaeth mawr yn nifer y rheiny sy'n pleidleisio. Yn yr hirdymor, mae angen i bleidiau gwleidyddol addo gweithio'n fwy ystyrlon gyda phobl iau, gan roi llwyfan iddynt yn ogystal â chymryd cyfrifoldeb am roi cynnig clir iddynt ynglŷn â'r hyn byddant yn ei wneud ar eu cyfer.

- **Argymhellwn y dylai llywodraeth nesaf Cymru ddefnyddio Deddf Cymru newydd i ymestyn y bleidlais i bawb sy'n 16 neu'n hŷn.**
- **Argymhellwn y dylid sefydlu senedd ieuenctid genedlaethol newydd i ddarparu fforwm er mwyn galluogi pobl ifanc fod yn rhan o wleidyddiaeth a thrafodaeth, yn ogystal â darparu her i ddeddfwyr.**

Arallgyfeirio'r cwricwlwm

Er bod y llywodraeth a phrifysgolion wedi gwneud cynnydd mawr o ran mynd i'r afael â rhagfarn ac anghydraddoldeb hanesyddol, ceir o hyd cynrychiolaeth anghyfartal o gynnwys croenwyn a gor-bwyslais ar Ewrop yn hytrach nag adlewyrchu amrywiaeth y Gymru fodern.

- **Argymhellwn y dylai llywodraeth Cymru ddefnyddio Adolygiad Donaldson o'r cwricwlwm fel cyfle i adolygu cyfleoedd i arallgyfeirio'r cwricwlwm ac i adlewyrchu profiadau diwylliannol ehangach, gan gynnwys y rheiny o'r gymuned CLIE.**
- **Argymhellwn y dylai llywodraeth Cymru gydweithio ag UCM ar ein hymgyrch 'Pam Mae Ein Cwricwlwm Yn Groenwyn?' a dyfeisio strategaeth ar gyfer sut i fynd i'r afael â'r bwlch cyrhaeddiad cyson rhwng myfyrwyr croenddu a'u cyfoedion.**

Addo gweithio'n fwy ystyrlon gyda phobl iau

Rhyddid i roddi: rhoi diwedd ar gamwahaniaethu o ran rhoi gwaed

Wrth i'r DU wynebu diffyg gwaed difrifol yn rheolaidd, yn sgil cwmp sylweddol yn y nifer o bobl sy'n rhoi gwaed, ceir polisi canolog, camwahaniaethol o hyd sy'n cyfyngu ar y garfan o roddwyr ar sail asesiad camwahaniaethol o grwpiau risg. Mae'r gwaharddiad yn golygu nad all unrhyw ddyn sy'n cael rhyw gyda dynion roi gwaed, oni bai eu bod yn ymatal rhag cael rhyw am un flwyddyn ar ôl eu cyfathrach ddiwethaf, sy'n faen prawf na chaiff ei ymestyn i ddarpar roddwyr heterorywiol. Credwn hyn fod hyn yn y bôn yn annheg ac yn camwahaniaethu.

Argymhellwn y dylai Llywodraeth Cymru edrych ar ei phwerau datganoledig ynghylch deddfwriaeth rhoi gwaed a cheisio cyflwyno system roi gwaed deg ar sail asesiad o ymddygiadau rhywiol peryglus yn hytrach na thueddfryd rhywiol unigolyn.

Cysylltwch â ni

Beth Button

Llywydd UCM Cymru

beth.button@nus-wales.org.uk

Ebbi Ferguson

Dirprwy Lywydd UCM Cymru

ebbi.ferguson@nus-wales.org.uk

Rosie Inman

Swyddog Menywod UCM Cymru

rosie.inman@nus-wales.org.uk

Graham Henry

Rheolwr Polisi a Materion Cyhoeddus UCM Cymru

graham.henry@nus-wales.org.uk

029 2043 5390

www.nus.org.uk/en/ucm-cymru

UCM Cymru

2il Lawr

Adeiladau Cambrian

Sgwâr Mount Stuart

Bae Caerdydd

CF10 5FL

ucm cymru

undeb cenedlaethol y **myfyrwyr**